

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

ROZVOJ HUDEBNÍCH DOVEDNOSTÍ
U PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Autor práce: Miroslava Kučerová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 4.

Forma studia: kombinovaná

2012

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citovaných zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

18. března 2012

Děkuji Mgr. Karlu Ochozkovi, vedoucímu mé bakalářské práce, za cenné rady, metodické vedení práce a projevenou trpělivost.

Děkuji Toníkovi, Kryštůfkovi, Ondrovi, Kačence, Terezce S., Terezce Ž., Liliance, Vanesse, Elišce, se kterými jsem uskutečnila praktickou část své práce.

OBSAH

1	Předškolní věk	8
1.1	Tělesný vývoj předškolního dítěte	8
1.2	Rozumový vývoj předškolního dítěte	8
1.3	Emoční vývoj předškolního dítěte	9
1.4	Fantasie předškolního dítěte a hra.....	9
2	Hudební dovednosti.....	11
2.1	Rozdíl mezi hudebními dovednostmi a schopnostmi.....	12
2.2	Činitelé ovlivňující rozvoj hudebních dovedností- stručná charakteristika.....	12
2.3	Negativní vlivy v rozvoji hudebních dovedností	14
3	Hudební činnosti u předškolních dětí	16
3.1	Hudební vývoj předškolního dítěte	16
3.2	Zpěv.....	17
3.3	Hudebně- pohybová výchova.....	20
3.4	Instrumentální hra	21
3.5	Poslech	22
4	Praktická část.....	24
4.1	Charakteristika dětí	24
4.2	První písnička.....	27
4.2.1	Motivace	27
4.2.2	Seznámení s melodií, s textem.....	27
4.2.3	Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení.....	28
4.2.4	Nácvik písně, pohybová hra, opakování	29
4.2.5	Píseň a Orffovy nástroje	29
4.3	Druhá písnička	30
4.3.1	Motivace	30
4.3.2	Seznámení s melodií, s textem.....	30
4.3.3	Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení.....	30
4.3.4	Nácvik písně, pohybový doprovod, opakování	31
4.3.5	Píseň a Orffovy nástroje	32
4.4	Třetí písnička.....	33
4.4.1	Motivace	33
4.4.2	Seznámení s melodií, s textem.....	33
4.4.3	Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení.....	33
4.4.4	Nácvik písně, pohybová hra, opakování	34
4.4.5	Píseň a Orffovy nástroje	35
4.5	Hodnocení	35
	ZÁVĚR	38
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
	SEZNAM PŘÍLOH.....	40

PŘÍLOHY	41
ABSTRAKT	44
ABSTRACT.....	45

ÚVOD

„Hudba a rytmus nacházejí cestu k nejskrytějším místům duše.“ (Platón)

V dnešní době se děti setkávají s hudbou stále méně. Rodiče jim nezpívají, neučí je krátké básničky a písničky, nezahrají jim na žádný hudební nástroj. Pokud se dítě setká s hudbou v mateřské škole, tak převážně s takovou, která je reprodukována, a stává se tím jakousi kulisou. Přitom právě hudební projev dětí - zpěv, hra na jednoduché rytmické nástroje, rozvíjí jejich osobnost po všech stránkách. Rozvíjí dětské myšlení, paměť, představivost, jemnou i hrubou motoriku, učí ho včleňovat se do kolektivu, spolupracovat. Hudba vede také k samostatnému projevu. Podílí se na citovém a mravním vývoji dětí, odstraňuje psychické potíže a hlavně- přináší nám do života radost. Právě proto jsem se rozhodla zaměřit svou práci na předškolní děti a na jejich hudební projev.

Cílem mé práce je teoreticky popsat rozvíjení hudebních dovedností u předškolních dětí. Vzhledem k rozsahu práce zde otázku rozvoje hudebních dovedností jen nastíním.

První část mé práce je rozdělena na tři hlavní části. V prvním okruhu stručně popisuji charakteristiku předškolního věku, toho, jak se dítě vyvíjí z hlediska tělesného, rozumového, emočního, jak se vyvíjí jeho fantazie a hra. Zde se opírám o knihu *„Cesta životem“* od Pavla Říčana a *„Psychologii pro učitelky mateřské školy“* od Václava Mertina a Ilony Gillernové. V druhém bodě stručně charakterizuji hudební dovednosti. Základní literaturou je knížka od Františka Sedláka *„Psychologie hudebních schopností a dovedností“*. Ve třetím bodě se věnuji hudebním činnostem dětí jako je zpěv, hudebně- pohybová výchova, instrumentální hra, poslech. Stěžejní literaturou je kniha Marie Liškové *„Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání“*.

V praktické části práce se zabývám rozvojem dětských hudebních dovedností prostřednictvím nácvičku tří písní: *„Holka modrooká“*, *„Čížičku, čížičku“* a *„Já do lesa nepojedu“*. Činnosti realizuji ve čtvrté mateřské škole Röschova, odloučeném pracovišti Sládkova v Jindřichově Hradci.

Jsem si vědoma rozsáhlosti a obtížnosti tohoto tématu, proto si tato práce neklade za cíl prozkoumat do hloubky problematiku rozvoje hudebních dovedností, nýbrž ji jen nastínit.

1 Předškolní věk

Předškolní věk je zpravidla ohraničován od tří do šesti let věku dítěte. V tomto období dříve vstupovalo do mateřské školy. Dnes ale může do mateřské školy nastoupit již od dvou let a odcházet může, pokud má odklad povinné školní docházky, až v sedmi. Tudíž se věková hranice tohoto vývojového období posouvá. V této kapitole se zabýváme tělesným vývojem předškolního dítěte ve výše určeném věkovém rozmezí, jeho rozumovým vývojem, emočním vývojem, dětskou fantasií a hrou dítěte, neboť pro pochopení hudebních schopností a dovedností je důležité tyto informace znát.

1.1 Tělesný vývoj předškolního dítěte

V předškolním věku může chlapec vyrůst z 97 na 117cm, dívka bývá menší. Průměrné dítě váží na začátku tohoto období patnáct kilogramů a na konci kolem dvaceti kilogramů. V tomto období přibývá svalová tkáň, tuková pomalu ubývá. Předškolákovi se postupně zmenší hlava v poměru k tělu, končetiny se prodlužují. Dech je v tomto období hlubší, méně rychlý, srdce tluče pomaleji a pravidelněji, organismus podává větší výkony než v předešlém období. Pozorujeme u něj větší pohotovost, rychlost v pohybech. Růst obratnosti předškolákovi dovoluje, aby sám zvládal sebeobslužné činnosti jako je oblékání, stolování, hygiena a plnění jednoduchých úkolů.¹

1.2 Rozumový vývoj předškolního dítěte

Předškolní věk je obdobím, kdy se zkvalitňuje řeč dětí. Výrazně se rozvíjí slovní zásoba, osvojuje se gramatika jako je jednoduché skloňování, časování, dítě používá složitější a rozsáhlejší věty, vydrží déle poslouchat a vnímat čtený text. Řeč je pro něj nástrojem k dorozumívání, tudíž převládá její komunikativní část. Poznávací složka řeči se také vyvíjí, dítě si umí představit i věc nebo zvíře, které v reálném životě nevidělo. Další oblast je expresivní, to znamená, že dítě zvládá vyjádřit své touhy, prožitky, pocity. Rozvíjí se také regulační složka, řečí regulujeme své chování. U předškoláka

---

¹ Srov. ŘÍČAN. P. *Cesta životem*. s. 120-121.

pomalu mizí patlavost, zůstávají problémy s hláskami č, r, ř, ty ale většinou mizí s jeho nástupem na základní školu. Pokud má dítě větší problémy s mluvením, je velice důležité, aby navštěvovalo logopedickou poradnu.²

Na začátku třetího roku je paměť předškoláka ještě nezacílená, až po čtvrtém roce je vidět snaha zapamatovat si získané informace. Prožitek přitom hraje důležitou roli. Předškolní dítě totiž prožívá celou svou bytostí. Sice se pro věc lehce nadchne, ale jeho pozornost je brzy roztěkaná, unaví se. Předškolák se dokáže naplno soustředit deset až dvacet minut, poté je nutné dát dítěti pauzu nebo zcela změnit charakter činnosti.³

1.3 Emoční vývoj předškolního dítěte

Předškolní dítě potřebuje bezpečí, jistotu a zázemí. Mezi důležité potřeby patří citový vztah, sociální kontakt s druhými, seberealizace, společenské uznání a vědomí vlastní identity. Dítě v tomto věku prožívá hodně intenzivně, zároveň však proměnlivě a krátkodobě. Umí se politovat, zhodnotit své chování, rozzlobit se samo na sebe, snaží se ovládat své projevy citů. Zdravé dítě je v tomto období usměvavé. Důležité jsou pro něj sociální city jako láska, sympatie, nenávisť. Pomalu ustupuje strach z neznámého prostředí. S emocemi souvisí morálně - etický vývoj předškolního dítěte. Jeho elementární sociální normy jsou zvnitřněny ve třech letech. Dítě ví, „co se může“ a „co se nemůže“, tudíž nad sebou nemusí mít přímý dozor dospělé osoby.⁴

1.4 Fantazie předškolního dítěte a hra

U předškoláků je fantazie velice rozvinutá a často převládá nad myšlenkovými pochody. Hojně při hře ožívají různé předměty a hračky, mluví s nimi jako s živými. Tímto si nahrazují reálnou skutečnost.⁵

Fantazie se projevuje i ve vývoji sluchu. V tomto období dítě intenzivněji vnímá zvuky a tóny. Pro hudební vývoj je důležité, aby mělo dostatek podnětů. Nejlepší je, když uslyší zpěv doma, v mateřské škole apod. Dítě písničku odposlouchá a samo si ji pak zazpívá tak, jak ji slyší. Muzikálnost souvisí s celým životem. K vnitřnímu vyladění,

---

² Srov. MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 16.

³ Srov. ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. s. 10.

⁴ Srov. MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 17-18.

⁵ Srov. ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. s. 11.

k zharmonizování vztahů předškolákovi pomáhá smysl pro rytmus, zabarvení, intonaci a tempo. Důležité je, aby měl dobrého učitele, který ho bude světem hudby provázet.⁶ Hudební a hudebně pohybové aktivity jsou v předškolním období výraznější než v předešlém. Dítě zvládá zopakovat rytmus celé písničky, melodii zatím jen na pár tónech. Už se poměrně zdařile pohybuje podle rytmu a rádo opakuje jednoduché verše, které si prozpěvuje nebo si vytváří svůj text k písničce.⁷

Jednu z nejdůležitějších rolí v předškolním období zaujímá hra. Mohli bychom také nadneseně říci, že předškolní věk je věkem hry. Je to činnost, kterou dítě provozuje proto, že se mu líbí, že mu dává uspokojení sama o sobě.⁸ V tomto období se zvětšuje repertoár her. U některých činností máme radost ze zvětšující se síly a obratnosti, u jiných rádi soupeříme. Předškolákovi je jedno, jestli vyhrál v běhu, ve skládání puzzlí nebo v zapamatování si písničky. Důležitý je pro něj pocit soupeření a následného vítězství. Hra dítěti pomáhá vyrovnávat se se smutky, strachy, konflikty a zmatky.⁹

---

⁶ Srov. ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. s. 11.

⁷ Srov. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds.) *Předškolní a primární pedagogika: Předškolní a elementární pedagogika*. s. 434.

⁸ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. s. 100.

⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. s. 127-128.

2 Hudební dovednosti

V této kapitole se věnuji vysvětlení pojmu dovednost, jakým způsobem se liší od hudební schopnosti, co ovlivňuje vývoj těchto dovedností a jaké jsou důsledky jejich negativních vlivů.

Hudební dovednost je velmi složité charakterizovat, neboť tento pojem není přesně vymezen. Určujeme ho tedy jako cvikem a učením získanou schopnost správně vykonávat určitou hudební činnost. Vzhledem k vnějším podmínkám a k určitému úkolu je dovednost variabilní a pružná. Vytváří se především pravidelným cyklickým opakováním, ale ani to není úplně automatické. K proměnlivosti a čínorodosti dochází v těžších hudebních činnostech, ale i zde jedinec používá některé dříve nacvičené prvky a zautomatizované jednání. Obměňují se podle toho, jak vypadá daný úkol. Například se může jednat o improvizaci na hudební nástroj v intenci konkrétního hudebního stylu. Vzniklé hudební dovednosti umožňují provádět plynulá jednání, potřebná pro hudební aktivity, anticipovat pohybové složky, soustředit a rozšířit pozornost, řídit jednotlivé úkony. Díky tomu orchestrální hráč zvládne rychle číst notový zápis, provést odpovídající instrumentální pohyby, kontrolovat kvalitu vzniklých tónů, jejich správnou výšku a pozorovat ostatní hráče nástrojového seskupení, i pohybová gesta dirigenta. Můžeme tedy říci, že základem hudebních činností jsou zautomatizované úkony a hudební dovednosti.¹⁰

V procesu vytváření hudebních dovedností rozlišujeme tyto fáze: poznávací, fixační, automatizační a kontrolní - zpětnovazební. V první fázi člověk získává hudební vědomosti jako je znalost stupnic, intervalů, notového zápisu atd. V další fázi se v určité hudební dovednosti zlepšuje. Když se pohyby zpřesní a zrytmizují, jedná se o automatizační fázi. Poslední fáze probíhá i u dvou předešlých. Pomáhá jedinci provádět jednotlivé úkony dobře a tím si hudební dovednost osvojit.¹¹

---

¹⁰ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 202-203.

¹¹ Srov. Tamtéž, s. 203-204.

2.1 Rozdíl mezi hudebními dovednostmi a schopnostmi

Pojem schopnost se používá v širším slova smyslu a většinou se jedná o zvládnutí více dovedností. Mezi hlavní hudební schopnost lze řadit hudební sluch, díky kterému můžeme zvládnout spoustu hudebních dovedností. Například poslechové, instrumentální nebo pěvecké. Hudební dovednost se pojí k úžeji definovanému hudebnímu jednání. Takto charakterizovaná se odvíjí v integritě senzomotorických schopností a složek usměrňování konkrétních hudebních činností. Hudební schopnosti nám dovolují zvládnout hudební dovednosti. Kvalitu hudebních schopností zase naopak zvýšíme utužováním dovedností.¹²

2.2 Činitelé ovlivňující rozvoj hudebních dovedností- stručná charakteristika

Na utváření hudebních dovedností má vliv povaha člověka a jednání, kterému se v průběhu života učí. Podstatné je také to, jak na něj působí ty vnější situace, ve kterých se cvičení odehrává. Nejvýznamnějšími činiteli jsou zde motivace, opakování, automatizace, anticipace, transfer, zpětná vazba, autoregulační procesy a spojení dílčích pohybů v celek.¹³

Motivace

Malé dítě touží poznávat zvuky a hudbu kolem sebe. Je motivováno vlohovou základnou. Důležité je, aby pedagog v rámci vyučování nepotlačil přirozenou dětskou spontánnost. Měl by především ukázat takové situace, kterými si dítě získá.¹⁴ Mezi důležité motivační prvky řadíme pud, potřebu a postoj. Motivace ve velkém měřítku určuje hudební činnosti člověka, úroveň a strukturu jeho hudebních aktivit, jeho aspirační úroveň, hodnoty a vytváření hudebních schopností a dovedností.¹⁵

---

¹² Srov. SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie* s. 227-228.

¹³ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 215.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 215.

¹⁵ Srov. HOLAS, M. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. s. 51-52.

Opakování

Opakování je pro osvojení si hudebních dovedností velmi důležité. Je potřebné, aby jedinec neopakoval mechanicky, ale tvořivě. Pedagog by ho měl průběžně informovat o tom, jak si v opakování vede. Dobré je prokládat učení doplňujícími úkoly. Opakování by se také mělo časově rozložit. Pokud by jedinec cvičil příliš dlouho, přestal by být pozorný a soustředěný.¹⁶

Automatizace

Automatizací rozumíme to, že se konkrétní procvičené složky spojí v plynule probíhající celek. Jednotlivé úkony se nám pak zautomatizují. Problémem je, že si tak můžeme zautomatizovat i naučenou chybu, která se pak těžko odstraňuje. Aby k této chybě nedošlo, měl by instrumentalista zpočátku cvičit v pomalém tempu.¹⁷

Anticipace

Anticipace (předvídání) hudebních vjemů před pohybovými odezvami je v nástrojové hře častá a řada pohybových aktivit se bez ní neobejde. Instrumentalista při hraní předvídá zrakem, později hmatem a nakonec se přidává anticipace poznávací, která s rytmickým rozdělením pomáhá dotvářet ve vědomí hráče strukturní výstavbu dříve než ji na hudební nástroj zahraje.¹⁸

Transfer

V nástrojové hře nejsou senzomotorické úkony osamoceny, ale složky hudební činnosti na sebe navzájem působí. Pokud se tedy chceme naučit novou hudební dovednost, pomůže nám, když známe a umíme ty předešlé. Takovou pomoc nazýváme kladný transfer. To, co je naopak rušivým elementem, označujeme jako negativní transfer.¹⁹

Zpětná vazba

Pokud chceme úspěšně zvládnout hudební dovednosti, je důležité, aby se nám dostalo zpětné vazby o kvalitě našich výsledků. Buď ji provedeme sami, nebo se necháme zhodnotit někým druhým, nejčastěji učitelem. Ten náš výkon okomentuje

---

¹⁶ Srov. SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. s. 238-239.

¹⁷ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 217.

¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 218-219.

¹⁹ Srov. SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. s. 244.

kladně nebo záporně. Zpětná vazba nám může pomoci odstranit chyby a upevnit si správné návyky.²⁰

Spojení dílčích pohybů v celek

Zpočátku hráč provádí nástrojové úkony s velkou soustředěností, uskutečňuje i zbytečné pohyby, je křečovitý, strnulý. Tyto nefunkční pohyby vyvolávají svalovou únavu. Odstraníme ji tím, že uděláme přestávku, a o zbytečném svalovém napětí hráči řekneme. Pravidelným cvičením spojíme jednotlivé úkony v celistvou hudební činnost.²¹

2.3 Negativní vlivy v rozvoji hudebních dovedností

I dobře osvojenou dovednost mohou ovlivnit nějaké negativní vlivy. Patří mezi ně například situace, kdy instrumentalista přestane pravidelně cvičit a zkoušet. Hlavně začátečník by měl každý den alespoň chvíli hrát. Pokud nebude zkoušet delší dobu, nemusí hned úplně zapomenout techniku, ale výrazně sníží úroveň svých hudebních dovedností. Dalším negativním prvkem je únava. Jedná se o psychickou i svalovou. Svalová únava je častá. Pokud instrumentalista hraje na nástroj dlouho, může mu to způsobit bolest. Ta ho donutí okamžitě hru přerušit. Pokud se méně soustředíme, hůře si pamatujeme nebo začneme dělat chyby, jedná se o únavu psychickou. Pokud chceme tyto negativní prvky odstranit nebo snížit, je důležité, abychom dodržovali správnou životosprávu, měli dostatek spánku a dostatečný pohyb na čerstvém vzduchu. Psychickou únavu je také dobré odbourat nikoliv poleháváním, ale aktivním odpočinkem.²² Dalším negativním faktorem je tréma. V některých případech můžeme říci, že tréma je pozitivní jev. Pokud se objeví zvýšená psychická činnost v určitých mezích a není spojena se zápornými emocemi, stává se tento faktor potřebný. Zvlášť u nadaných dětí je nutný, neboť vzrušení zvyšuje úroveň jejich vystoupení. Jestliže má ale tréma vliv na náš úspěch, na to jak dopadne vystoupení, jestliže se neúspěch opakuje, jedná se o trému v negativním pojetí. Po koncertě se totiž dostavuje pocit nedůvěry v sebe sama. Důležité tedy je, aby pedagog svého žáka znal, snažil se co nejvíce poznat

---

²⁰ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 220.

²¹ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 219-220.

²² Srov. Tamtéž, s. 226-228.

jeho osobnost, jeho strachy a společně pracovat na jejich odstranění. Ve vztahu učitele a žáka nesmí chybět vzájemná důvěra a oboustranná trpělivost.²³

---

²³ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 229-231.

3 Hudební činnosti u předškolních dětí

V této kapitole chci stručně popsat hudební vývoj předškoláků- jak se vyvíjí hudební schopnosti a dovednosti dětí, jaký je přínos hudby. Dále se zde podrobněji věnuji konkrétním hudebním aktivitám předškoláků, jako je zpěv, hudebně- pohybová výchova, instrumentální hra a poslech hudby. Tyto aktivity se nejčastěji provozují v zařízení pro předškolní vzdělávání- v mateřské škole. Na zmíněnou věkovou skupinu je proto zaměřena pozornost i v této práci.

3.1 Hudební vývoj předškolního dítěte

V období mezi třemi a šesti lety dítěti začíná růst trvalý chrup, mění se jeho celková výška a váha, zvětšuje se mu kapacita plic. Také mu roste svalstvo hlasivek. Ty v tomto období tvoří slabý tón tím, že vibrují na kraji hlasové štěrbiny. Hlasový rozsah se na konci předškolního období podle pana Kodejšky a paní Váňové pohybuje mezi tóny d1 - h1, ale hudebně vyspělé děti mohou mít rozsah větší, a naopak ty, které jsou hudebně nevyzrálé, nemusí umět zazpívat ani těchto šest tónů. Dítě se vstupem do mateřské školy včleňuje do pěveckých, hudebně pohybových, instrumentálních a poslechových aktivit. V těchto činnostech se vyvíjí hudební schopnosti a dovednosti. Zpěv pomáhá v rozvoji řeči, ovlivňuje dětské představy a tím zvyšuje slovní zásobu. Hudba, především zpěv zdokonaluje představivost, soustředění, paměť a myšlení. V tomto věku se také děti snaží o svůj vlastní hudební projev, který se uskutečňuje na spontánním základě. Řídí se při něm textem, pohybem i hudbou. Vzniklé melodie jsou převážně durové, krátké a jednoduché. Motivací pro tvoření je hra, avšak ta na konci předškolního období mění svoji podstatu. Mizí fantazírování, dítě už vše nekomentuje, a to může vést k poklesu jeho hudební tvořivosti. Je tedy důležité děti vést, dávat jim dostatek motivačních podnětů, nebrat hru jen jako spontánní aktivitu, ale nahradit ji řízenou činností, při níž v nich ale nepotlačíme tvořivou duši.²⁴

V hudebních činnostech se dítě učí úspěchu a neúspěchu, uznávat sociální vztahy ve skupině, učí se být zodpovědné. V hudbě může uspokojit své potřeby. Nástrojová hra

---

²⁴ Srov. KODEJŠKA, M., VÁŇOVÁ, H. *Hudební výchova dětí předškolního věku I.* s. 77-78.

zdokonaluje jemnou motoriku, zpěvem se rozvíjí řeč, paměť, myšlení, dětská představivost, dítě se učí spolupráci s druhými a udržení pozornosti. Hudební hra dítě poučuje o správné morálce atd. A hlavně, hudba sama o sobě přináší radost a dobré psychické rozpoložení.²⁵

3.2 Zpěv

Zpěv by měl být základem všech činností v mateřské škole, ale nejen zde. Dítě by se mělo se zpěvem seznamovat již od narození, a to v rodině. Řeč je pro nás naprosto přirozená, ale skutečnost, že i zpěv je naprosto přirozený, se poněkud začíná vytrácet. Matka doma dítěti nezpívá. Také se setkáváme s tím, že není dbáno na jeho pěvecký rozsah, pěvecké schopnosti a dovednosti. Špatné zacházení s hlasem ho může trvale poškodit a negativní zkušenost s hudbou a zpěvem mu může jednou provždy zavřít cestu k hudbě. To by byla velická škoda, neboť zpěv má pro lidský organismus nesmírný význam. Pomáhá fyzickému i psychickému vývoji dětí, k lepší pozornosti, zvyšuje jejich sebevědomí, pomáhá překonat ostych v komunikaci, a hlavně nás všeobecně dělá šťastnými a vyrovnanými.²⁶

Výběr písně

Vybrat správnou píseň není vůbec jednoduché. Lze se řídit textem, můžeme reagovat na určitou událost, například na jaro, den matek, na Vánoce. Tady ale hrozí, že nevybereme píseň, kterou děti zvládnou po rytmické, melodické stránce a rozsahu tónů. Proto je vhodnější ji vybírat spíše z hlediska hudebního, než z textového. Mezi základní požadavky při výběru písně patří: 1. Postupovat od jednoduchých ke složitějším, 2. Řídit se hlasovým rozsahem dětí, 3. Volit písně ve kterých se děti budou umět nadechovat na správném místě, 4. Nevybírat písně s velkými intervalovými skoky. Pokud bude píseň vyhovovat těmto kritériím, záleží jen na učitelce, zda ji vybere lidovou nebo umělou.²⁷

---

²⁵ Srov. KODEJŠKA, M., VÁŇOVÁ, H. *Hudební výchova dětí předškolního věku I.* s. 78-80.

²⁶ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání.* s. 21.

²⁷ Srov. JISTEL, P., KOVÁŘÍK, V., KOBRLÉ, V. Zpěv na mateřské škole. In *Hudba v mateřské škole.* Sborník prací o hudební výchově v předškolním věku s. 70-72.

Motivace

Prvotní a nejdůležitější motivací je pro dítě hezká melodie a čistě zazpívaný tón, který uslyší. Pokud se mu písnička nelíbí, už když ji slyší zpívat nebo hrát od někoho jiného, bude těžké ho správně namotivovat, vzbudit v něm zájem. Pokud by nestačilo zazpívat píseň, můžeme například použít různé obrázky, zahrát krátkou scénku s maňáskem nebo jinou rekvizitou, přečíst krátkou básničku, využít kresbu a malbu, doprovodit píseň zajímavým nástrojovým doprovodem. Velký význam v motivaci má také pochvala. Pokud budeme dítě chválit a povzbuzovat, bude s námi rádo zpívat i příště.²⁸

Držení těla při zpěvu

Při zpěvu je správné držení těla podstatné. Pokud při něm někdo špatně stojí, pak také špatně zpívá. Ramena musí volně viset, nezvedáme je, hrudník je vypjatý, záda držíme zpříma, zatáhneme břicho, hlavu máme ve vzpřímené poloze, nohy přisuneme k sobě, váhu rozložíme na obě nohy.²⁹

Je dobré zkoušet držení těla různými cviky a hrami. Například hrou „Sbírání ovoce ze žebříku“, kde se děti natahují do výšky nebo hrou „Ohýbající se strom“, ve které se ze stoje ohýbají a znovu se vzpřimují. Dbáme na správné provedení, popřípadě děti opravíme.³⁰

Správný dech

Při zpěvu je dýchání těžší než při komunikaci. Musí se tedy dbát na to, aby i tak zůstal dech spontánní. Pokud chceme správně a čistě tvořit tón, je potřeba dýchat správně. Dechová cvičení je vhodné použít při relaxaci, kdy jsou děti v klidu a uvolněné. Lehnou si při ní na záda, mohou zavřít oči, dýchají nosem. Je příjemné, když jim pustíme nějakou uklidňující hudbu. Pokud si chceme ověřit, zda dítě dýchá správně, můžeme mu na břicho položit míček nebo třeba plyšovou hračku. Když se předmět bude zvedat, bude se zvedat i břicho, a to znamená, že dech je takový, jaký má být. Později se snažíme zapojit bránici- dítě bude vydechovat přerušovaně. U tohoto cvičení se stále nadechuje nosem, ale vydechuje ústy. Ke správným nádechům a výdechům

---

²⁸ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 22.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 48.

³⁰ Srov. TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. s. 79-80.

musíme patřičně motivovat. K takovému nadechnutí můžeme děti vést například tím, že jim řekneme „přivoňte si k růžičce“ nebo „čichejte vůni buchet“. U výdechu jim můžeme říci, aby „zasyčely jako had“ nebo si „pofoukaly nějakou bolístku“.³¹

Správné tvoření tónu

Při řeči vzniká tón, který se tvoří tzv. hrudním rejstříkem. Zpěv tvoříme tzv. hlavovým rejstříkem. Nižší tóny tedy vznikají v rejstříku hrudním, a vyšší tóny v hlavovém. U dětí se dbá převážně na správnou řeč. Používají tedy více hrudní rejstřík a tak se může stát, že se ten hlavový vytratí. Děti pak ve výškách nezpívají tzv. zpěvním hlasem. Svůj fonetický aparát tak vystavují velké námaze a může vzniknout porucha hlasu. Hlavový tón lze nacvičovat například tím, že děti „zamňoukají“ nebo „zakukají“. Také nám mohou pomoci hlásky „m“ a „ň“ nebo spojení samohlásek s „j“. K hlavovému tónu jsou tedy vhodné melodie, které sestupují.³²

Správná výslovnost

Správná výslovnost je u zpěvu velmi důležitá, neboť se s pěveckou technikou úzce pojí. Uvedu zde některá cvičení a hry, které jsou vhodné pro uvolnění jazyka, artikulačního aparátu, zúženého hrdla a čelisti. Například hra „Na čertíka“, kde řekneme dětem, aby zahrály čerta a dělaly „čertovský“ zvuk. Další podobnou hrou je „Odfrknutí koně“, kdy se ho děti snaží napodobit. Kontrolujeme, zda uvolňují napjaté rty. Čelist můžeme uvolnit ve hře „diskotéka“, kdy se děti pohybují v rytmu hudby a tzv. „žvýkají“. Jazyk proženeme ve hře „Kutululú“, kde jim zpíváme ve vyšších polohách „kutululú“ a ony to po nás opakují.³³

Doprovod zpěvu

K doprovodu zpěvu se nejčastěji používá klavír, přičemž děti zpívají a pedagog hraje. Klavír dětem pomáhá udržet správnou melodii, zpívat čistě, určuje jim tempo a dynamiku zpěvu. Z akordů nám většinou postačí tři, a to tónika, subdominanta a dominanta. Dalším vhodným nástrojem k doprovodu zpěvu je kytara. U menších dětí se ale nehodí, neboť na kytaru doprovázíme jen akordicky, tudíž dětem nepomáháme držet správnou melodii a ony nezvládnou zazpívat písničku čistě. Dnes už téměř

---

³¹ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 36-38.

³² Srov. Tamtéž, s. 40-41.

³³ Srov. TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. s. 123-129.

nepoužívaným doprovodným nástrojem jsou housle. Ty mají výhodu v tom, že tón nedoznívá, ale je slyšet po celou dobu hraní. U malých dětí se nástrojové doprovody nedoporučují, efektivnější je zpívat bez nich. Děti se opírají jen o hlas učitelky. Podmínkou je, aby pedagog zpíval naprosto čistě.³⁴

3.3 Hudebně - pohybová výchova

Hudebně- pohybová výchova je velmi důležitá pro zdravý rozvoj dětí. Jedná se o spojení pohybu a hudby. Důležité tedy je správné držení těla. V hudebně - pohybových činnostech rozvíjíme smysl pro rytmus, koordinaci pohybů celého těla a radost dětí z pohybu a hudby. Mezi hudebně - pohybové činnosti patří pohybové hry, hra na tělo, chůze a poskoky, pohyb a hudebně - vyjadřovací prostředky, pohybová improvizace, dětské lidové taneční hry, pohyb a poslech, pohybové ztvárnění písní. Některé z nich zde přiblížím.³⁵

Hra na tělo

Hra na tělo je pro děti velice důležitá, neboť se jedná o jakýsi předstupeň hry na Orffovy nástroje, učí je rytmickému cítění, zdokonaluje jemnou motoriku a pohybovou zdatnost. Hry na tělo se může zúčastnit větší skupina dětí. Nástrojem jsou jejich horní a dolní končetiny. K hraní na tělo používáme krátké rytmické celky a využíváme hlavně tleskání, pleskání a podupávání. Deklamovat můžeme jakékoliv slovo, např: zvíře, kopretina atd. Po slovech recitujeme básničky nebo písničky.³⁶

Pohyb a hudebně - vyjadřovací prostředky

Mezi hudebně - vyjadřovací prostředky, které můžeme vystihnout pohybem, patří tempo, melodie a dynamika. Tempo hudby lze určovat bubínkem, kdy děti podle toho jak bubínek hraje, jdou, pochodují nebo běží. Také ho lze vyjádřit pomalou „Kolébavou chůzí“ nebo rychlým „Závodním během“. Děti se za pomoci pohybu učí rozeznat vysoké a hluboké tóny. Například když hrajeme na klavír vysoké tóny, našlapují

---

³⁴ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 44-45.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 46-47.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 56- 57.

po špičkách, když hluboké, jdou ve dřepu apod. Dynamiku procvičíme tím, že když hrajeme slabě, děti hýbou prsty u rukou, když silně, mávají celýma rukama.³⁷

Pohybová improvizace

Při pohybové improvizaci vnímáme emocionální výraz hudební skladbičky, pohyb tedy doopravdy prožíváme. Děti ztvárňují určité nálady skladeb. Motivujeme je tím, že předvedou veselého klauna, smutného prince, při ukolébavce houpou dítě v náručí apod. Dopomoci nám mohou i určité pomůcky - šátky, míče, stuhy.³⁸

Dětské lidové taneční hry

V lidových tanečních hrách se v sobě propojuje pohyb, hudba a řeč. Těmito hrami se děti učí pochopit lidovou píseň a později národní hudbu. Známé jsou například „Zlatá brána“ a „Kolo, kolo mlýnský“. Tyto písničky mají jednoduchý text, melodii a snadný pohybový doprovod, proto jsou dětmi tak oblíbené a snadno naučitelné.³⁹

Pohyb a poslech

Poslech hudby nutí děti k bezprostřednímu a spontánnímu pohybu. Velmi účelné a vhodné je zapojit ho do ranního cvičení s dětmi. Může být začleněn jak do zdravotního cvičení, do přirozených cviků, tak i do relaxace nebo pohybových her. Jednou z činností propojujících pohyb s poslechem je například pochod. Děti pochodují do rytmu hudby, střídavě se zastavují a pokračují, podle toho, zda hudbu slyší nebo ne.⁴⁰

3.4 Instrumentální hra

Hra na hudební nástroj je pro děti charakteristická již od útlého věku. Zpočátku si hrají s chrastítky a různými ozvučenými hračkami. V mateřské škole se setkávají s tzv. Orffovými nástroji.⁴¹ *„Cíle hry na nástroje Orffova instrumentáře: rozvoj tvořivosti, představivosti, rozvoj sluchových schopností- rozlišování zvuků a tónů, schopnost rozpoznávat vlastnosti tónu- výška, barva, síla, délka tónu, rozvoj rytmického cítění, rozvoj jemné motoriky, koordinace pohybů, rozvoj estetického vnímání, schopnost*

---

³⁷ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 77- 80.

³⁸ Srov. Tamtéž. s. 83.

³⁹ Srov. Tamtéž. s. 84.

⁴⁰ Srov. Tamtéž. s. 81-82.

⁴¹ Srov. Tamtéž. s. 99-100.

*vyjádřit hrou vlastní pocity, pěstování souhry, rozvoj sociálního citění a spolupráce, cvičení soustředění, postřehu, motivace k aktivní hře na vlastní hudební nástroj.*⁴² Hra na Orffovy nástroje není tedy typickou hrou na hudební nástroj. Navazuje na další aktivity jako je řeč, zpěv, pohyb a poslech. Carl Orff chtěl všechny tyto činnosti s nástrojovou hrou propojit. Jeho nástroje rozdělujeme na rytmické a melodické. Ve školce se převážně používají rytmické. Patří sem: triangel, dřívka, činel a prstové činely, bubínek, rourový bubínek, tamburína, rolničky, zvonek, drhlo, tympány, rumba koule a temple-block. Jejich materiál je rozmanitý, tudíž každý z nich má jinou zvukovou barvu a je pro děti zajímavý. Mezi melodické nástroje, které používáme v mateřské škole minimálně, patří xylofon, metalofon a zvonkohra.⁴³

3.5 Poslech

Hudba nás provází celým životem a mnohdy ji musíme poslouchat, i když nechceme. Například v obchodním domě. V tomto směru ji chápeme negativně. V mateřské škole nám ale jde o pozitivní přístup k ní. Hudba má totiž blahodárné účinky na lidskou psychiku. K poslechu je důležité motivující prostředí. Například na vycházce přírodou dítě vnímá šumění lesa, praskání větví, ptačí zpěv. Ve třídě mateřské školy zase můžeme hrát různé hry, které rozvíjejí hudební sluch, představivost a paměť. Jednou z nich je hra „Co slyšíš“? V této hře sedí děti v kruhu a mají zavřené oči. Když učitelka zahraje na dřívka, děti zůstávají na místě, když uslyší jiný nástroj (bubínek, činelky), položí se na záda. Další hrou je „Budík“. Někde ve třídě je slyšet budík a úkolem je zjistit, odkud zvuk vychází.⁴⁴

Pedagogové si často kladou otázku, zda dětem umožnit poslech živé hudby nebo spíše reprodukované. Ve školce by měla převládat hudba živá, a to prostřednictvím učitelky, která jim zazpívá a zahraje na nějaký hudební nástroj. Děti tak vnímají hudbu sluchem, ale i zrakem, neboť vidí interpreta a jeho nástroj. Další možností, jak dětem poskytnout zážitek ze živé hudby, je koncert v mateřské škole. Zde ale musíme dbát na vhodný výběr, délku koncertu a patřičnou motivaci. Reprodukovanou hudbu bychom ale neměli zcela vyloučit. Je vhodná při hudebně- pohybových aktivitách, kde se do

---

⁴² LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 101.

⁴³ Srov. Tamtéž. s. 101.

⁴⁴ Srov. Tamtéž. s. 137-139.

činnosti zapojuje i pedagog. Děti si také díky ní mohou poslechnout nástroje, které naživo slyšet nemohou. Vždy ale dbáme na to, abychom měli kvalitní hudební přehrávač. Dětem pouštíme nejen populární hudbu, která je jim velmi blízká, ale i vážnější. Díky ní mohou hudbě celkově lépe porozumět. Poslech by u předškoláků neměl přesáhnout tři minuty, poté už se nesoustředí a hudbu nevnímají. Nejdříve zpíváme krátké srozumitelné písničky, přičemž nás děti poslouchají. Dále jsou vhodné tzv. hudební pohádky (např. od Ilji Hurníka), a teprve pak krátké instruktivní skladby. Bývají melodicky jednoduché, často jsou založené na mimohudebním tématu. Ať už si vybereme jakýkoliv poslech, je důležité děti správně motivovat a nepřetěžovat je, aby se pro ně hudební poslech nestal pouze kulisou, kterou nevnímají.⁴⁵

---

⁴⁵ Srov. LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. s. 142-145.

4 Praktická část

Praktickou část své práce jsem zrealizovala ve 4. MŠ, odloučeném pracovišti Sládkova v Jindřichově Hradci, kde již druhým rokem pracuji jako paní učitelka. Působím ve třídě, kde mám dvacet pět dětí ve věku od tří do šesti let, popřípadě do sedmi, pokud někdo dostane odklad povinné školní docházky. K realizaci této práce jsem si vybrala devět nejstarších dětí- Elišku, Kačenku, Lilianku, Terezku S., Toníka, Kryštůfka, Ondru, Vanessku a Terezku Ž. Vybrala jsem je z toho důvodu, že ve školce nejsou „začátečníci“ a mají už zkušenosti se zpěvem, ať už z domova, z hudebních aktivit se mnou nebo s druhou paní učitelkou v naší třídě. S dětmi jsem písničky zkoušela, když byla přítomna kolegyně a odešla si hrát s ostatními do vedlejší třídy nebo ven, abychom se na hudební činnosti mohli soustředit, nikdo nás nerozptyloval a užili jsme si radost z nově naučeného, a z hudby jako takové. Pracuji zde se skupinou, kterou dobře znám, kde se znají i děti a rozumějí si, což usnadňovalo naši spolupráci a přinášelo spoustu kladů.

Rozhodla jsem se děti naučit tři písně: „Holka modrooká“ a „Čížečku, čížečku“ a „Já do lesa nepojedu“. Každou z nich jsem děti učila dva dny. Týden po první písni jsme se učili druhou, poté třetí.

Cílem praktické části je na těchto písních ukázat, jak se dají rozvíjet hudební dovednosti předškolních dětí. Dílčí cíle jsou: vytvořit u dětí pozitivní vztah k hudbě, propojit hudební, pohybovou a rozumovou složku, rozvinout slovní zásobu, řeč, rytmus, melodii a seznámit děti se světem kolem nás.

4.1 Charakteristika dětí

V této podkapitole stručně charakterizuji vybrané děti, tak jak se podle mě jeví z vývojového a hudebního hlediska. Kačence, Toníkovi, Kryštůfkovi, Terezce S., Liliance je už šest let. Terezce Ž., Vanessce a Ondrovi je zatím pět let, ale v první polovině roku 2012 jim bude šest let také. Elišce bude v létě sedm let.

Kačenka - je to „vůdce“ holčiček ve třídě. Všechny děti se s ní rády kamarádí, je přátelská, komunikativní, veselá a bystrá. Kačka má zájem o dění kolem sebe, nic jí

neunikne. Hudbu má velice ráda. Je nadšená, když se pustí písničky a může na ně tancovat, když dětem při cvičení zpívám, když hrajeme na Orffovy nástroje nebo když usednu ke klavíru a společně si zpíváme. Kačenka má výborný hudební sluch a dobrý cit pro rytmus. Když dostane do ruky nástroj, dokáže se držet rytmu po celou dobu písničky, i když se kamarádi ztratí a hrají jinak. Moc ráda zkouší nové doprovody na různé Orffovy nástroje.

Lilianka - je to velice chytrá, vnímavá a citlivá dívenka, která se za všech okolností snaží svým kamarádům pomoci, ráda si hraje jak s malými dětmi, tak se svými vrstevníky. Lilianka má hodně vyvinutý sluch, například chodí často sdělit, že zvonil zvonek, že slyšela jet sanitku, že slyšela zpívat ptáčka, aniž by to ostatní děti vůbec zaregistrovaly. Lilča má ráda, když hrajeme hru „Jaká hudba zní“, neboť skoro vždy vyhraje - pozná, jestli je hudba veselá nebo smutná, zda se hrála ukolébavka nebo pochod. Zpěv má velmi ráda a také zpívá krásně čistě.

Terezka Ž. - je to uzavřenější holčička a baví se jen se „svým okruhem“ kamarádů, mezi které patří i nejvíc oblíbená holčička Kačka, což je někdy problém, neboť Terezka žárlí, když si Kačenka povídá s jinými dětmi nebo si nechce hrát jen ve dvou, ale ve skupině. Terezka je zvědavá, ale své vědomosti „prodá“ jen před paní učitelkou nebo nějakou kamarádkou. Pokud má vystoupit před větší skupinkou nebo před celou třídu, dostane trému, strach a nic neřekne nebo činnosti nechá. To je problematické i při hudební výchově- Terezka nechce, aby ji někdo slyšel, tudíž se bojí, když se jde zpívat. Někdy se podaří jí namotivovat a zpívat jde, někdy se rozhodne, ale v půli písničky odejde. Terku je potřeba neustále chválit a snažit se zvýšit její sebevědomí.

Terezka S. - je veselá, kamarádká, avšak na svůj věk velice špatně mluví. Chodí pravidelně na logopedii, ale pokroky jsou malé, což Terku trápí. Možná i díky její řeči si s ní nehrají její vrstevníci tolik, jako malé děti, ke kterým má přívětivý vztah. Hudbu má Terezka ráda, ale někdy se jí nechce zpívat kvůli tomu, že by jí nebylo rozumět. Terce se musí dodávat odvahy, aby se nebála, a je důležité hrát s ní hodně hudebních her, neboť se jí zatím nedaří chytit ten správný tón a zpívat čistě.

Toník - troufám si říci, že pro svou veselou, dobrosrdečnou a kamarádkou povahu je to nejvyhledávanější společník všech dětí ve třídě. S Toníkem si chtějí hrát, kreslit, cvičit, povídat malí „tříletáci“ i stejně staré děti. Toník je na svůj věk hodně chytrý

a mnoho toho ví. Jeho sečtělost se projevuje i v hudbě, má výborný hudební sluch, hudební paměť, představivost, smysl pro rytmus, zpívá krásně čistě i vyšší tóny. Má radost z každé nové písničky. Většina dětí má Tonda za jakýsi vzor, a jelikož má rád hudbu, hodně mi pomohl, neboť ostatní chtěli být jako on a začali se o hudební hry, zpěv a jednoduché rytmické nástroje zajímat.

Kryštůfek - je to nejlepší kamarád Toníka a má hodně podobnou povahu. V kolektivu bývá oblíbený, je to kluk se srdcem na pravém místě. Chová se jako takový malý gentleman. Brání slabší kamarády a nemá rád, když někdo někomu ubližuje. Zpěv ho hodně baví, ale když nezpívá přímo u Tondy nebo Kačky, kterých se chytá, má sklon zpívat falešně. Je tedy třeba jeho hudební sluch více rozvíjet. Každou novou hudební aktivitou se ale jeho hudební projev zlepšuje. Moc rád hraje na Orffovy nástroje, nejraději má dřívka a bubínek, které využívá při velkém množství her.

Ondra - je hodně zajímavý chlapec, neboť v pěti letech umí číst, počítá malou násobilku, na druhou stranu nezvládá sebeobslužné činnosti a neumí se zapojit do her svých kamarádů. S rodiči se jednalo o tom, že by Ondra potřeboval individuální přístup, bylo by vhodné ho zařadit do kolektivu nadaných dětí, ale rodiče to odmítají. Ondrášek chodí do sboru, má výbornou hudební paměť a dobrý hudební sluch. Rád zpívá sám přede všemi to, co se naučil a také si rád vymýšlí melodie k různým říkankám. Má velké nadání, které by se mělo více rozvíjet.

Vanesska - je upovídaná i zamlklá, aktivní i netečná, zručná i nešikovná. U Vanessky totiž záleží na jejím momentálním rozpoložení, na tom jakou má zrovna náladu. Když je v dobrém rozmaru, je kamarádká, ráda zpívá a daří se jí to. Má dobrou hudební paměť. Když se jí ovšem nechce, nemá tzv. „svůj den“, projeví se to i ve zpěvu. Po tom Vanesska zpívá falešně, vůbec nechytá melodii, rytmus ani tempo. Někdy se dobrou motivací podaří její náladovost odstranit, někdy je lepší ji nechat a počkat až se jí nálada zlepší a bude se chtít zapojit.

Eliška - přišla do mateřské školy až v pěti letech, byla zamlklá, často smutná, neuměla pořádně říci, jak se jmenuje, neuměla se obléct, nechtěla si hrát s ostatními dětmi a k nám dospělým měla nedůvěru. Tudíž bylo velmi těžké zapojovat ji do hudebních aktivit. Půl roku tak Eliška jen seděla a dívala se na děti, které zpívaly, hledala si cestu jak k nám, tak i k hudbě. Dnes je Elišce šest let, dostala odklad povinné

školní docházky a je s námi ještě ve školce. Elča udělala neuvěřitelný pokrok a to snad ve všem - v sebeobslužných, výtvarných, pohybových, komunikačních i hudebních činnostech. Našla si cestu ke kamarádům, vytvořila si důvěru ke mně a k druhé paní učitelce a je z ní veselá holčička. Hudební sluch, paměť, představivost, smysl pro rytmus a melodičnost se musí nadále hodně intenzivně rozvíjet, avšak Elinka jde dnes tancovat, cvičit a zpívat s velikým nadšením a s radostí.

4.2 První písnička

Jako první písničku, kterou chci rozvíjet hudební dovednosti dětí, jsem si vybrala lidovou píseň „*Holka modrooká*“.⁴⁶ Použila jsem dvě verze, jednu v C dur a druhou v D dur. Během přehrávání na klavíru beze zpěvu za mnou přišly Kačka s Lilčou, že ta druhá varianta je hezčí. Tak bylo rozhodnuto. Písničku budu děti učit v D dur.

4.2.1 Motivace

Devět vybraných dětí jsem si vzala do herny na koberec, kde si sedly společně se mnou do půlkruhu, a převyprávěla jsem jim můj krátký vymyšlený příběh. „Jedna modrooká holčička jménem Andulka jezdila na prázdniny ke své babičce. Babička bydlela ve mlýně. Mlýn stál u potoka. Andulka byla copatá zvědavá holčička, a tak si ráda k potůčku chodila hrát. Babička o ni měla strach. Říkávala: „Nechod’ Aničko k potoku, je tam velká voda a vezme tě.“ Holčička tam ale chodila i nadále, neboť ráda házela kamínky do vody a poslouchala šumění potůčku. Babička jí tedy povídala: „Nechod’, Aničko k potoku, ve vodě je hastrmánek a vezme tě.“ Jak to celé s Andulkou dopadlo? To už přesně nevím, ale co kdybychom se o tom naučili písničku?“

Během příběhu děti ani nedutaly a poslouchaly. Po jeho vyslechnutí se všichni chtěli písničku o té modrooké holčičce naučit.

4.2.2 Seznámení s melodií, s textem

Děti stále seděly v tureckém sedu okolo klavíru a já jsem jim zahrála melodii písničky „*Holka modrooká*“. Při druhém hraní jsem písničku i zazpívala. Kačka hned začala vyprávět, že má modré oči a ostatní děti začaly řešit, jaké mají oči ony. Zareagovala jsem, a přihlásily se nejdřív děti s modrýma, pak hnědýma a nakonec

---

⁴⁶ ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. s. 55.

zelenýma očima. Poté jsem se děti zeptala, čemu v textu nerozumí a vysvětlila jim to. Jednalo se o frázi „podemele tvoje oči“. Ostatním slovům děti rozuměly. To jsem si ověřila otázkami. Například: „Co znamená, že holky bude škoda? Jak jinak můžeme říct hastrmánkovi?“

4.2.3 Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení

Aby děti správně stály a držely tělo při zpěvu, zahrála jsem si s nimi hru na „Ohýbající se strom“. (viz výše) Děti poslouchaly a dávaly pozor, zda jsou větvičky zrovna ohnuté nebo se strom zvedá. Podle toho se děti předkláněly a pomalu zase narovnávaly. Eliška a Ondra při předklonu zvedali ramena, opravila jsem je. Terka S. si při předklonu stoupala na špičky. Nemusela jsem jí ale nic říkat. Když viděla, že kamarádi vedle to nedělají, podruhé je nezvedla.

Poté jsem chtěla, aby děti při zpěvu správně dýchaly a nadechovaly se do břicha. Takhle jsem jim to samozřejmě neřekla, dýchání se procvičilo hrou „Děláme bubliny“.⁴⁷ Děti si vzaly bublifuk, který byl připravený na klavíru, a snažily se udělat bubliny a kola jako na potůčku. Ondrovi se zpočátku nedařilo, neboť do bublifuku prskal, ale nakonec se mu to také povedlo. Všechny děti stály oběma nohama na podložce, nehrbily se a bubliny se jim všem dařily.

Druhým dechovým cvičením bylo „Foukáme do papírku tak, jako vítr“. Dětem jsem rozdala nastříhané proužky papíru, které si vzaly do jedné ruky. Papírek měly několik centimetrů před obličejem. Snažily se fouknout do papírku tak silně, aby se zvedl, jako když by do něj fouknul vítr. Zpočátku se to nedařilo oběma Terezkám, na třetí pokus se jim ale papírek zvednul. Toník foukl hodně silně a papírek se mu ze všech dětí zvedl nejvíce.

Abychom se pořádně rozmluvili, zahráli jsme si na „Žáby“⁴⁸ a na „Komáry“. Jednou měly děti „zakvákat“ potichu, po druhé hlasitě. Všem dětem se to dařilo, a ani Terežka Ž. se nebála projevit se nahlas před dětmi.

---

⁴⁷ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. 110.

⁴⁸ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. 125.

4.2.4 Nácvič písne, pohybová hra, opakování

Poté jsem zpívala a hrála celou písničku. Některé děti se už přidávaly. Po druhé jsem zpívala a hrála písničku po částech. Nejprve jsme se učili první část, která se ve všech třech slokách opakuje, a pak druhou část ostatních slok. Děti mají velice dobrou paměť, takže už napotřetí téměř všechny zazpívaly celou písničku.

Aby si děti na chvíli od nácvič písne odpočinuly a uvolnily se, zahrály si hru „Na vodníka“. Hra má stejná pravidla jako „Mrazík“, kterého děti už znaly, akorát místo mrazíka je chytá vodník. V této hře se určí jeden „vodník“, který má za úkol chytit všechny děti. Kdo je chycený, musí se zastavit na místě a roznožit. Zachránit ho může nechycený kamarád, který ho podleze. Hru jsme si zopakovali třikrát a každý vodník měl dvě minuty na chycení dětí.

Po hře se děti vydýchaly - stouply si na obě nohy, rozkročily je a natáhly se s hlubokým nádechem „ke sluníčku“, s hlubokým výdechem se mu poklonily.

Poté jsme si písničku ještě jednou zazpívali. Děti jsem opět doprovázela svým zpěvem a hrou na klavír.

4.2.5 Píseň a Orffovy nástroje

Orffovy nástroje jsme k písničce „Holka modrooká“ přidali až druhý den. Dětem jsem řekla, že „utvoříme kapelu“. Někdo bude zpěvákem a někdo hráčem na nástroj. Velice se těšily. Než jsem dětem rozdala nástroje, ještě jsme si celou písničku zazpívali, abychom si ji připomněli. Kačce a Liliance jsem dala bubínek, Tondovi a Ondrovi činelky. Ve všech třech slokách jsme hráli na první část písničky, která se opakuje. Bubínek hrál na první dobu v taktu, činelky vždy na druhou dobu. Zpívali jsme všichni společně, jen muzikanti pouze hráli. Na klavír jsem nedoprovázela, abych mohla dětem ukazovat, kdy mají hrát. Kačka, Lilianka, Toník a Ondra to brzy zvládali bez mého ukazování. Navíc mají dobrý smysl pro rytmus a melodii, a zpívali čistě. Díky činelkám děti také dodržely pomlku a neskákaly do ní se zpěvem. Druhou část všech třech slok zpívaly všechny děti a já hrála na klavír. Celou písničku jsme pak zazpívali a zahráli mladším kamarádům ze třídy. Troufám si podle nálady, obličejů dětí a smíchu říci, že je celý nácvič písničky i předvedení kamarádům toho, co se naučily, bavilo.

4.3 Druhá píseň

Druhou písničku jsem si vybrala opět lidovou, a to „Čížecku, čížecku“.⁴⁹ Měla jsem ji také k dispozici ve více tóninách, nejvíce se mi ale zamlouvala opět v D dur. Tuto písničku se opět učili Kačenka, Liliánka, Terežka S., Vanesska, Terežka Ž., Eliška, Ondra, Kryštůfek a Toníček.

4.3.1 Motivace

Děti jsem vzala na školní zahradu, kde máme mnoho stromů a zeleně, tudíž jsou tam v zimě ptáčci. Zaposlouchali jsme se a jejich zpěv byl zakrátko slyšet. Liliánka začala tleskat, ostatní děti se k ní přidaly. Prý jim ptáčci krásně zazpívali, tak jim poděkují. Ptáčkům jsme také nasypali zrní do krmítka před vchodem naší školky, aby měli teď v zimě co jíst. Poté jsme se přesunuli zpátky do třídy, kde jsem dětem ukázala obrázky ptáčků a mezi nimi i obrázek čížeka. Zeptala jsem se dětí: „Děti, když nám ti ptáčci tak hezky zazpívali, naučíme se o nich písničku a také jim zazpíváme?“ Děti hned začaly volat, že ano.

4.3.2 Seznámení s melodií, s textem

Tato písnička má hodně slok, tak jsem nejdřív dětem zahrála jen melodii a teprve poté jsem zazpívala všech sedm slok. Děti si brzy všimly, že první část je vždy stejná kromě konce, kde se ptáme, co se s mákem děje, a že ve druhé části zpíváme jako ptáček, který odpovídá. Dětem jsem vysvětlila, co znamená „aj tak, tak“. Ostatním slovům rozuměly.

4.3.3 Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení

Držení těla jsem tentokrát namotivovala tím, že jsme ptáčci, kteří letí ve vzduchu, ale v tom, aby vždy letěli správným směrem, jim brání vítr, který s nimi cloumá. Děti se tedy ohýbaly dopředu, dozadu i do stran. Vždy ale musely stát na obou nohách. Nakonec se nám podařilo vítr přelstít a letěli jsme tím správným směrem- děti stály rovně, nehrbily se, hlavu měly vzpřímenou, nezvedaly ramena.

---

⁴⁹ *Já, písnička*. s. 5.

Dech jsme procvičovali tím, že se foukalo do peříčka.⁵⁰ Abych si zkontrolovala, jestli děti dýchají do břicha, řekla jsem jim, aby si lehly na záda a peříčko si položily na břicho. Děti se nadechovaly a vydechovaly. Když se peříčko na břichu zvedalo, dýchaly správně. Všem dětem se pířko zvedalo, dýchaly tedy správně.

Poté jsme se snažili rozkmitat mluvidla. Dětem jsem řekla, aby pípaly jako ptáček „pipipipí“, dále kukaly jako kukačka „kuku - kuku“ a houkaly jako sova „hůůůůů“. Tereza Ž. nejdříve počkala, až začnou její kamarádi a teprve, když věděla, že se její hlas ve skupině ztratí, přidala se.

Ještě před nácvikem písničky jsme si zahráli hru „Ptáčku, jak zpíváš?“. V této hře osm dětí sedělo v kruhu, ústa si schovaly do dlaní. Jeden kamarád odešel stranou. Já jsem mezitím někoho pohládila. Ten, koho jsem pohládila, se stal ptáčkem. Zavolala jsem kamaráda, který byl stranou a ten se zeptal: „Ptáčku, jak zpíváš?“ Vybraný ptáček začal do dlaní zpívat „pípípí“. Úkolem hádače bylo chodit po kruhu, poslouchat a poznat, který kamarád je ptáčkem, a říci nám to. Hádačem byl Kryštůfek, Vanesska, Eliška a Terezy. Vybrala jsem děti, které podle mě měly hudební sluch méně rozvinutý než jejich kamarádi. Všech pět hádačů poznalo, kdo je ptáčkem, i když Eliška až na druhý pokus.

4.3.4 Nácvik písničky, pohybový doprovod, opakování

Písničku jsem dětem zazpívala i s hudebním doprovodem na klavír. Poté jsem zpívala a doprovázela jen první sloku. Toník, Liliánka, Kryštůfek, Ondra a Kačenka se už „chytali“ a zpívali se mnou. Se všemi dětmi jsem pak první sloku zopakovala. Ostatní sloky se už zpívaly jen jednou, neboť základ byl stejný, pouze jsem dětem řekla, na co se ptáčka ptáme, například: roste, kvete, sejou, plejou.

Abychom si písničku zpestřili a lépe si zapamatovali, kdy se mák seje, roste, kvete, pleje, zraje, láme a jí, přidali jsme si k písničce jednoduchý pohybový doprovod. Ten se prováděl vždy ve druhé části, kdy ptáček odpovídá. Když se v písničce zpívalo, jak se seje mák, děti si z jedné ruky utvořily mističku a druhou rukou z ní braly mák a rozhazovaly ho okolo sebe - sely. Růst máku ukázaly tím, že byly ve dřepu a pomalu se zvedaly až do stoje. Květ máku děti předvedly tak, že od pasu zvedaly ruce do strany až nad hlavu. Pletí máku ukázaly tak, že si sedly do dřepu a fiktivně trhaly ze země

---

⁵⁰ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. 106.

plevel a odhazovaly ho. Zrání jsme předvedli tím způsobem, že děti spojily ruce a před sebou s nimi kývaly ze strany na stranu. Lámání- děti měly pokrčené ruce a v úrovni prsou s nimi otáčely, jako že lámou mák. Na závěr děti opět z jedné ruky vytvořily mističku a druhou rukou si z ní braly „mák“ a dávaly si ho k ústům.

Tento pohybový doprovod je velmi bavil a snadno si tak zapamatovaly jak jdou po sobě všechny sloky. Zpočátku se Elince a Ondrovi nedařilo napodobovat podle mě pohyby, tak jsem je vedla a opravovala. Všechny děti si písničku tímto pohybem chtěly zopakovat. Já jsem už neukazovala s dětmi, ale hrála doprovod na klavír. Abych písničku ještě více oživila a procvičila tak hudební představivost a paměť dětí, rozdělily se na dvě skupinky. První skupinka, ve které byla Kačenka, Terežka S., Ondra, Kryštůfek, zpívala. Druhou skupinu tvořil Toník, Liliánka, Vanesska, Eliška a Terežka Ž. Ti ukazovali pohybový doprovod. Poté děti zůstaly rozděleny do stejných skupinek, ale druhá zpívala první části a ptala se. První skupinka zpívala jako ptáček a odpovídala i s ukazováním. Zpočátku dělalo Ondrovi problém zpívat a ještě ukazovat, u třetí sloky už mu to šlo.

4.3.5 Píseň a Orffovy nástroje

Hru na Orffovy nástroje jsme opět přidali až další den. Děti měly možnost si písničku pořádně utřídit, srovnat si vše v hlavě. Než jsem rozdala nástroje a rozdělila děti, celou píseň „Čížečku, čížečku“ jsme si zazpívali. Já děti opět doprovázela na klavír.

Rozdala jsem tamburínu a dvojce dřívka. Tamburínu dostal Toník, dřívka Liliánka a Kryštůfek. Toník hrál v první části, kdy se děti čížečka ptají. Zahrál na tamburínu vždy na první dobu, ale ob jeden takt. Zahrál tedy na Čížečku, PTÁčku, POvěz, JAK. Zpočátku jsem mu ukazovala, ale jak se sloky opakovaly, poznal už sám, kdy má hrát. Liliánka s Kryštůfkem hráli, když čížeček odpovídá. Na každou osminovou dobu v každém taktu ťukali. Zpočátku jim to dělalo problémy, neboť chtěli na čtvrtovou dobu ťuknout jen jednou nebo se netrefili, tak jsem jim pomohla. Po třech slokách už to zvládali sami. Já jsem tedy šla hrát doprovod na klavír. Kačenka, Ondra, Vanesska, Terežka S., Terežka Ž. zpívali, Toník hrál na tamburínu a Lilča s Kryštofem na dřívka.

Poté jsme se oblekli a šli jsme písničku „Čížečku, čížečku“ zazpívat na školní zahradu ptáčkům. Všechny děti zpívaly a ukazovaly. Na závěr si zatleskaly a měly ohromnou radost. Pořád si mezi sebou povídaly a ptaly se, jestli se to ptáčkům líbilo.

4.4 Třetí písnička

Jako třetí jsem vybrala písničku „*Já do lesa nepojedu*“.⁵¹ Tentokrát jsme se ji učili v C dur. Písnička má rozsah celé stupnice - osm tónů. Opět jsem si vybrala Kačenku, Lilianku, Elišku, Terku S., Terku Ž., Vanessku, Ondru, Toníka a Kryštůfka.

4.4.1 Motivace

Děti jsem vzala dozadu do třídy a na koberci jsem rozložila čtyři obrázky- obrázek lesa, sekyry, hajného a zlaťáků. Zatímco si děti obrázky prohlížely, hrála jsem na sopránovou zobcovou flétnu melodii písničky „*Já do lesa nepojedu*“. Když jsem dohrála, řekla jsem dětem: „Děti, líbila se Vám melodie, kterou flétna hrála? Tyto obrázky nám řeknou, o čem písnička je, ale jsou zpřeházené. Chcete se písničku a slova naučit, abychom mohli obrázky správně seřadit?“ Vanesska kývala hlavou, že ano, ostatní odpověděli, že chtějí. Eliška se celou dobu dívala na mě, když jsem hrála na flétnu. Zvuk flétny jí učaroval.

4.4.2 Seznámení s melodií, s textem

Dětem jsem písničku zazpívala a doprovod zahrála na klavír. Podle obrázků jsem jim vysvětlila, co je na sekyře topůrko, co je to tolar a dva zlatý. Poté jsem říkala text a děti ho po mně opakovaly. Pak jsem hrála na klavír melodii písničky a děti i já jsme zpívaly jen na „hmm“, abychom si procvičili melodii, neboť se zde hodně mění - rozsah je osm tónů.

4.4.3 Cvičení pro správné držení těla, dechová a artikulační cvičení

Správné držení těla jsme znovu procvičili hrou „*Ohýbající se strom*“. (viz výše) Vanesska zvedala ramena, tak jsem ji opravila. Ostatní děti „se ohýbaly“ podle pokynů správně. Druhé cvičení se jmenovalo „*Chodíme jako mravenečci v lese*“. Děti lezly jako krab, vědí, co to znamená, neboť tak cvičíme často. Pouze tentokrát představovaly mravenečky. Toto cvičení je dobré pro zpevnování břišních svalů a pro následné správné dýchání a postoj. Ondrovi a Elišce jsem musela říci, aby více zvedli pánev, ostatní to zvládli.

---

⁵¹ ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. s. 59.

Dech si dále děti procvičily tím, že chodily po třídě a foukaly si do dlaní „fíí“ na jeden nádech. Jakmile jim dech došel, zastavily se a po chvíli chodily a foukaly dál. Dětem jsem řekla, že jsou v lese, je jim zima a chtějí si zahřát dlaně a ruce. Důležité bylo kontrolovat, zda děti s nádechy nechvátají a nadechují se do břicha, což je důležité pro následný zpěv.

Výslovnost a řeč jsme trénovali hrou „Žáby“. (viz výše) V této hře jsem děti rozdělila do skupinek. V první byl Toník a Terezky, ve druhé Liliánka, Vanesska a Kryštůfek, třetí skupinku tvořila Kačenka, Eliška a Ondra. Skupinka dětí stála naproti sobě. Já jsem jim řekla, že jsou žabičky v lese, které si spolu povídají, ale pouze tak, že říkají „kvakva“. Dětem jsem řekla, aby šeptaly, mluvily nahlas, kamarádsky, rozzlobeně, rychle, pomalu. Terezka Žáků opět čekala, než začnou její kamarádi a „kvákala“, jen když jsem se na ni nedívala.

4.4.4 Nácvik písně, pohybová hra, opakování

Děti si stouply do půlkruhu okolo klavíru. Písničku jsem hrála na klavír a zpívala. Některé děti už ji zpívaly se mnou, Eliška, Vanesska a Terka Ž. se „chytly“ až podruhé. Poté jsem na klavír jen hrála a děti zpívaly samy podle něj.

Abychom si zpívání zpestřili a děti si vše mohly srovnat v hlavě, zahráli jsme si hru „Na hajného“. Děti stály v kruhu a jedno z nich bylo uprostřed. Vybrala jsem Ondru. Děti upažily ruce a říkaly: „Hajný šlape za zvěří, pozor ať nás nezvětrí. Hajný ať nás nezvětrí, šlape totiž za zvěří.“ Po posledním slově rychle uhýbaly rukama před hajným, aby je nechytil. Koho se dotknul, ten se stal hajným. Po prvním kole Ondra nikoho nechytil, tak se hrálo znovu a chytil Vanessku. Ta se tedy stala hajným a následně chytila Terezku S.

Po hře jsme si šli zopakovat písničku „Já do lesa nepojedu“. Dětem jsem ukázala, co budou dělat u jednotlivých jejích částí. Když zpívaly „JÁ DO LESA NEPOJEDU“ - tak chodily po třídě, „JÁ DO LESA NEPŮJDU“ - zastavily se a přešlapovaly na místě. „KDYBY NA MĚ HAJNÝ PŘIŠEL“ - sedly si do dřepu, „ON BY MI VZAL SEKURU“ - ve dřepu ukazovaly, jako že sekají sekyrou. „SEKERA JE ZA DVA ZLATÝ“ - děti si stouply a ukazovaly dva prsty, „A TOPŮRKO ZA TOLAR“ - ukazovaly jeden prst. „KDYBY NA MĚ HAJNÝ PŘIŠEL“ - sedly si do dřepu, „ON BY MNĚ TO VŠECKO VZAL“ - položily ruce na kolena, sehnuly hlavu. Já jsem děti

doprovázela na klavír, ony zpívaly a ukazovaly to, co se naučily. Poté složily obrázku k písničce tak, jak jdou za sebou. První byl les, pak hajný, dva zlatý a nakonec tolar.

4.4.5 Píseň a Orffovy nástroje

Orffovy nástroje jsme opět k písničce přidali až další den. Nejdříve jsme si písničku jednou zazpívali, abychom si ji připomněli. Pak jsem rozdala tamburínu a činelky. Tamburínu jsem dala Toníkovi, činelky Kačence. Toník hrál v celé písničce na první dobu na obě osminové noty- tedy dvakrát, Kačenka se přidala v druhé části písničky od: „sekyra je za dva zlatý“, a hrála na poslední dobu v taktu. Doprovod jsme zkoušeli víckrát, aby obě děti opravdu věděly, kdy hrát. Ostatní děti jim ke hře zpívaly. Poté se nástroje vyměnily, tamburínu dostal Kryštůfek a činelky Liliánka. Na závěr jsme si k písničce zopakovali i pohybový doprovod z předešlého dne. Děti jsem za jejich výkon pochválila a všichni si navzájem zatleskali.

4.5 Hodnocení

Osobně jsem spokojená s tím, jak se hudební činnosti povedly. Věděla jsem, že děti ve třídě rády zpívají, takže mě ani tolik nepřekvapil jejich zájem a nadšení. Doufala jsem v to. Ráda bych zde na závěr ve stručnosti zhodnotila projev vybraných dětí.

Kačenka - Opět se potvrdilo, jak má ráda hudbu. Například se právě s druhou paní učitelkou chystaly ven, když za mnou s Liliánkou přišla a řekla, která melodie „holky modrooký“ se jí víc líbí. Všechny činnosti prováděla s radostí a chtěla je opakovat. Její zpěv byl čistý. S další zazpívanou slokou se cítila sebejistěji a na hlase to bylo znát. Kačka zpívala zřetelně, srozumitelně a nahlas. V první písničce byla vybraná a dostala bubínek. Chtěla dokázat sobě i ostatním, že ho dostala právem, že to zvládne. A opravdu spolu s Liliánkou hned poté, co jsem jim to vysvětlila a názorně zahrála, věděla, kdy má bubínek hrát. Jednoduše slyšela a zapamatovala si správný rytmus. Její zvědavost a aktivita se projevila ve všech činnostech, například nám hned řekla, jaké má oči a zkoumala, jakou barvu očí mají ostatní. Hlásila se, že ptáčkům nasype do krmítka, i když tam sotva dosáhla. Písničky si zpívala i při obědě, při odchodu domů.

Lilianka - Jak už jsem psala výše, Lilianka zpívá ráda. Je to chytrá holčička, neboť podle obrázků ptáčků věděla, o jaké se jedná. Nepoznala jen čížek. Dechová i artikulační cvičení prováděla pečlivě, zpívala srozumitelně, pořádně při zpěvu otevírala ústa. Lilče jsem Orffovy nástroje dala u všech tří písniček, neboť jsem věděla, že správně pochopí, co se po ní chce, a že má dobře vyvinutý hudební sluch, který si tím procvičí.

Tereza Ž. - U Terezy jsem měla strach, že se zalekne komunikace a zpěvu v menší skupině a nebude se s námi chtít zúčastnit. Terka byla ale vždy z činnosti, kterou prováděla, tak nadšená, že zapomněla na to, se bát a mít strach. Jen dvakrát se stalo, že se ostýchala před kolektivem projevit a čekala, až začnou ostatní. Styděla se začít „pípat jako ptáček“ a „kvákat jako žabička“. Při foukání do papírku se jí papírek zvednul až napotřetí, ale že jsou s Terkou S. samy dvě, to nevěděla. Neupozorňovala jsem na to a pochválila jsem je, když se jim foukání povedlo. Myslím si, že Tereza kousek po kousku upevňuje svůj vztah k hudbě.

Tereza S. - Tereze dělala dechová, artikulační a pohybová cvičení problém na začátku. Jakmile se podívala okolo sebe na své kamarády nebo si to zkusila víckrát, provedla danou činnost dobře. U Terezy je důležité nepolevit a zkoušet s ní nejen hudební aktivity stále dokola a častěji. Terka ráda zpívá, a to je velice významné. Teď je třeba nadále její hudební dovednosti rozvíjet.

Toník - Opět se projevil jako přátelský a pohodový. Aktivity ho bavily. Vše prováděl tak, jak měl, na vše se soustředil, vše prožíval. Ukázal, že jeho dechová kapacita je veliká, když se mu podařilo nejvíce zvednout papírek. Při zpěvu byl Toník společně s Kačenkou slyšet nejhlasitěji. Jeho zpěv byl procítěný. Dokázal se do písničky vžít. V první písničce hezky spolupracoval s Ondrou a oba hráli na činelky současně. Ve druhé a třetí písničce, kde hrál na tamburínu, opět ukázal, že má hudbu tzv. „v krvi“.

Kryštůfek – Ukázal se jako průměrný člen naší skupiny. Nijak nevyčníval - ani v kladném ani v záporném směru. Ve druhé písničce jsem mu dala dřívka. Měl velikou radost, že bude hrát. Zpočátku se s Liliankou ztráceli, pak ale Lilča chytila správný rytmus a Kryštůfek se ho držel. Ve třetí písničce hrál na tamburínu a šlo mu to o poznání lépe. Tak to bylo i se zpěvem písniček. Pokud stál u dětí, které zpívaly čistě,

držel se jich. Je třeba, aby Kryštůfek častěji zpíval. Říkal, že doma s ním nikdo nezpívá a to je velká škoda.

Ondra - Je to hudebně nadaný chlapec, který zpíval čistě, neskákal do mezer, když dostal činelky, hrál na ně správně, protože má dobře vyvinutý hudební sluch. U Ondry je o horší hrubá motorika, proto se mu tolik nedařilo správně stát, správně provádět pohyby k písničkám. V pohybové hře „Na vodníka“ se radši nechal hned chytit. Je třeba Ondru nadále rozvíjet v hudbě, protože by byla škoda, kdyby tzv. „zakrněl“, ovšem je nutné s ním intenzivně procvičovat sebeobslužné činnosti a v pohybových hrách rozvíjet hrubou i jemnou motoriku.

Vanesska - U Vanessky jsem čekala, že mnohem více projeví emoce, že dá najevo, co se jí líbí nebo nelíbí, tak, jak to často dělá. Nevím, zda to bylo způsobeno tím, že nezpívala s celou třídou, ale jen s osmi kamarády nebo jestli jen neměla náladu zpívat. U třetí písničky bylo třeba ji opravit, aby správně stála a dýchala. Je potřeba Vanessku hodně motivovat a povzbuzovat.

Eliška - U Elišky je nejvíce znát pokrok. Snad každým dnem se její řečový, hudební, pohybový projev zlepšuje. Hlavně má radost z každé aktivity, a tak si počáteční neúspěch nijak nebere a vše zkouší, dokud se jí to nepovede tak, aby byla v danou chvíli spokojená. To projevila i v písničkách „Holka modrooká“, „Čížečku, čížečku“ a „Já do lesa nepojedu“, kdy se jí hned nedařil správný postoj, nebo uslyšet, který z kamarádů pípá či napodobit pohyby. Ale nevzdala se a zkoušela to dál. U Elinky je třeba neustále rozvíjet hudební sluch, hudební paměť, hudební představivost, smysl pro rytmus a melodii. Také je třeba chválit ji za vše, co se jí povede.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo teoreticky popsat rozvoj hudebních dovedností u předškolních dětí. Myslím, že jsem zde charakterizovala, proč jsou hudební dovednosti pro děti tak důležité, a že se mi podařilo popsat některé způsoby, kterými se mohou hudební dovednosti u předškoláků rozvíjet.

Při psaní této práce jsem se dozvěděla nové informace o dětech, o jejich hudebním vývoji i o tom, jak se s dětmi dá zajímavě a tvořivě pracovat. Neustále mě překvapovala a překvapuje rozmanitost jejich duše, kolik síly, energie a fantazie se v ní skrývá.

Radost v těch dětských tvářičkách, zvonivý smích, který se nesl třídou, pozitivní a veselá atmosféra - to vše mi ukázalo a potvrdilo, že hudba je v našem životě nepostradatelná a potřebná. Nejen pro děti, ale pro všechny. Hudba je naším neustálým společníkem. Setkáváme se s ní ráno, když nám zazvoní budík, když si napouštíme vodu do umyvadla, setkáváme se s ní v autě nebo tramvaji, v práci, ve volném čase. Se zvuky a hudbou se setkáváme všude. Měli bychom ale rozlišovat, co je tou povinnou hudbou, povinným, mnohdy negativním zvukem a co je ta krásná líbezná hudba. Měli bychom si ji dopřávat v podobě zpěvu s našimi dětmi, v podobě aktivní hry na nějaký hudební nástroj, koncertu- at' už vážné nebo populární hudby. Hudba je totiž jakýmsi balzámem a lékem pro naši duši, dokáže nás zastavit v této uspěchané době, zbavit stresu a napětí, který nás obklopuje každý den.

Záměrem této práce bylo uvést čtenáře do problematiky hudebního rozvoje, popsat jak se dá s dětmi hudebně tvořit, jak lze rozvíjet jejich hudební sluch, hudební paměť, představivost, smysl pro rytmus a melodii. Myslím si, že cíl práce byl splněn. Jedná se o jakýsi nástin na který se dá navázat hlubším zkoumáním, srovnáváním, analyzováním a zhodnocováním, například v diplomové práci.

Na závěr už jen můj oblíbený citát: „*Mnohému jsem se naučil od svých učitelů, ještě více u svých druhů, ale nejvíce u svých žáků.*“ (Talmud)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

HOLAS, M. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha: AMU, 2001. ISBN 80-85883-79-1.

Já, písnička. Cheb: MUSIC CHEB, 1993. ISBN neuvedeno.

JISTEL, P., KOVÁŘÍK, V., KOBRLE, V. *Hudba v mateřské škole*. Chomutov: Odbor školství ONV, 1969. ISBN neuvedeno.

KODEJŠKA, M., VÁŇOVÁ, H. *Hudební výchova dětí předškolního věku 1. Hudební schopnosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-7066-035-X.

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds.) *Předškolní a primární pedagogika: Předškolná a elementárna pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 4. přeprac. a doplň. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LIŠKOVÁ, M. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.

MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.

SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-073-9.

SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-20587-9.

ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-323-4.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha I. Notový zápis „Holka modrooká“
- Příloha II. Notový zápis „Čížečku, čížečku“
- Příloha III. Notový zápis „Já do lesa nepojedu“
- Příloha IV. Fotografie 1: Hra „Ptáčku, jak zpíváš“
- Příloha V. Fotografie 2: Děti zpívají a „sejou“ mák
- Příloha VI. Fotografie 3: Nástrojový doprovod k písni „Čížečku, čížečku“

Holka modrooká

česká

D G D A D
Hol - ka mod-ro - o - ká, ne - se - dá - vej u po - to - ka,
D G D A⁷ D
hol - ka mod-ro - o - ká, ne - se - dá - vej tam.
A D A⁷ D
V po - to - ce je vel - ká vo - da, vez - me - li tě, bu - de ško - da,
D G D H Emi A⁷ D
hol - ka mod-ro - o - ká, ne - se - dá - vej tam.

2. Holka modrooká, nesedávej u potoka,
holka modrooká, nesedávej tam.
V potoce se voda točí, podemele tvoje oči,
holka modrooká, nesedávej tam!
3. Holka modrooká, nesedávej u potoka,
holka modrooká, nesedávej tam.
V potoce je hastrmánek, zatahá tě za copánek,
holka modrooká, nesedávej tam!

ČÍŽEČKU, ČÍŽEČKU

Česká

Mírně

(Pochodový)

D A⁷ D
1. Čí-žeč-ku, čí-žeč-ku, ptáč-ku ma-lič-ký, po-vez mi čí-
A⁷ D G D
žeč-ku, jak se-jou mák? Aj tak, tak se-jou mák,
A⁷ D G D A⁷ D
aj tak, tak se-jou mák, aj tak, tak se-jou mák, tak se-jou mák.
2. ... roste ...   4. ... plejou ...   6. ... lámou ...
3. ... kvete ...   5. ... zraje ...   7. ... jedí ...

Já do lesa nepojedu česká

Já do le - sa ne-po - je - du, já do le - sa ne - pů - jdu,
kdy - by na mě haj - nej při - šel, on by mi vzal se - ky - ru.
Se - ky - ra je za dva zla - tý a to - půr - ko za to - lar,
kdy - by na mě haj - nej při - šel, on by mi to všec - ko vzal.

Fotografie byly pořízeny se souhlasem rodičů.

ABSTRAKT

KUČEROVÁ, M. *Rozvoj hudebních dovedností u předškolních dětí*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Karel Ochozka.

Klíčová slova: dítě, předškolní věk, hudební dovednosti, hudební činnosti, rozvoj, lidové písničky

Bakalářská práce se zabývá popsáním rozvoje hudebních dovedností u předškolních dětí. První kapitola se věnuje vymezení předškolního období a tělesným, rozumovým, emočním vývojem dítěte, dále jeho fantasií a hrou. Druhá kapitola se zaměřuje na vysvětlení pojmu hudební dovednost, na rozdíl mezi hudební dovedností a schopností, věnuje se činitelům, které ovlivňují hudební dovednosti. Třetí kapitola popisuje hudební činnosti dětí- zpěv, hudebně- pohybovou výchovu, instrumentální hru a poslech. Praktická část popisuje metodický postup při konkrétních hudebních činnostech s dětmi. Jedná se o tři lidové písničky: „Holka modrooká“, „Čížičku, čížičku“ a „Já do lesa nepojedu“.

ABSTRACT

The development of musical skills in preschool children

Key words: child, preschool age, musical skills, musical activities, development, folk songs

This Bachelor thesis deals with describing the development of musical skills in preschool children. The first chapter deals with the definition of pre-school period and the physical, intellectual, emotional child development, as well as his imagination and play. The second chapter focuses on the notion of musical skill, the difference between musical skills and abilities and covers the factors that affect musical skills. The third chapter describes the children's musical activities- singing, music and physical education, instrumental playing and listening. The practical part describes the methodology for specific music activities with children. There are three folk songs: „Holka modrooká“, „Čížičku, čížičku“ a „Já do lesa nepojedu“.